

WYMAGANIA EDUKACYJNE-KLASA CZWARTA: DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE, LITERATURA PO 1939 ROKU

Wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem nauczania *Przeszłość to dziś*. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

<p>Na progu XX wieku: wprowadzenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje główne źródła zmian świadomości społecznej i artystycznej po I wojnie światowej (np. zmiany polityczne, rozwój techniki, nowe idee społeczne) • wyjaśnia termin: <i>dwudziestolecie międzywojenne</i> • <i>określa ramy czasowe epoki</i> • określa postawę twórczą reprezentowaną przez artystę awangardowego – wymienia i krótko charakteryzuje kierunki artystyczne początków XX w.: futuryzm, ekspresjonizm, surrealizm, dadaizm, kubizm, abstrakcjonizm • wymienia artystów dwudziestolecia międzywojennego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne tendencje i hasła związane z nowymi kierunkami w sztuce (np. aktywizm, zmiana, bunt, szybkość, rozwój cywilizacyjny, masowość, zwrot ku przyszłości, odejście od naśladowczego opisu rzeczywistości – antymimetyzm, deformacja, karykatura i groteska), krótko je komentuje i ilustruje przykładami dzieł sztuki awangardowej, wskazuje charakterystyczne cechy tych dzieł • ogólnie wyjaśnia terminy: <i>awangarda, modernizm i nowoczesność</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje filozoficzne podstawy nowej sztuki (Nietzsche, Bergson, psychoanaliza Freuda) • wyjaśnia, czym jest kultura masowa, i wskazuje jej podstawowe obszary (np. tania książka, prasa, komedie slapstickowe) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia główne tezy Freuda • dostrzega związki między kierunkami awangardowymi w poezji i w innych dziedzinach sztuki (np. interpretuje technikę kolażu, fotomontaż) • krótko przedstawia początki filmu jako nowej dziedziny sztuki, wskazuje najważniejszych twórców, wymienia niektóre tytuły, główne terminy itp. (np. Chaplin, Eisenstein, film ekspresjonistyczny, plany filmowe, montaż filmowy) 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje dyskusję na temat elementów mentalności sarmackiej u współczesnych Polaków • wie, czym był nurt ekspresjonistyczny w kinie i w teatrze) • określa chronologiczne granice modernizmu i postmodernizmu
---	---	--	--	--	--

<p>Poezja Polski niepodległej: energia nowoczesności: Julian Tuwim <i>Chrystus miasta, Do krytyków, Bruno Jasiński</i> <i>But w butonierce, Julian Przybós</i> <i>Na kołach, Wieczór, Tadeusz Peiper</i> <i>Miasto. Masa. Maszyna (fragment)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny nowego podejścia do twórczości poetyckiej poezji w polskiej poezji dwudziestolecia międzywojennego (nastawienie na nowoczesność – mit nowoczesności, nowa tematyka, nowy bohater, nowy podmiot, język potoczny, kontekst historyczny, proces demokratyzacji poezji) • opisuje postawy podmiotów lirycznych czytanych utworów • opisuje poetykę czytanych utworów, wskazuje nowatorstwo formalne (np. język potoczny w wierszach skamandrytów, „spiętrzoną” metaforę i elipsę w wierszach Juliana Przybosa, odejście od rygorów wersyfikacyjno-składniowych itp.) • charakteryzuje warstwę brzmieniową (rytm) wierszy itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze składniki mitu nowoczesności • interpretuje czytane utwory: wskazuje na codzienność i sprawy „zwyčajne” jako tematy poetyckie, na nowego bohatera (szary człowiek i tłum), fascynację techniką i przestrzenią wielkomięską, witalność, dynamizm, odrzucenie tradycji i pochwałę cywilizacji, zachwyt nad nowymi wynalazkami i dziedzinami sztuki (np. gramofon, film) itp. • w czytanych utworach wskazuje indywidualne, specyficzne dla poszczególnych twórców dwudziestolecia cechy i tematy (np. fascynację słowem i jego brzmieniem u Juliana Tuwima, nowe wymiary przestrzeni miejskiej w wierszach Tadeusza Peipera i Juliana Przybosa) • wyjaśnia krótko, jaką rolę w życiu literackim dwudziestolecia odgrywała kawiarnia literacka 	<ul style="list-style-type: none"> • w czytanych wierszach wskazuje różnorodne środki stylistyczne i określa ich funkcje • wskazuje podobieństwa i różnice między ugrupowaniami poetyckimi międzywojennego • wymienia i krótko opisuje postacie poetów z kręgu „Skamandra” i przedstawicieli Awangardy Krakowskiej (Juliana Przybosa), wymienia ich utwory, podaje najważniejsze wiadomości biograficzne, charakterystyczne cechy twórczości • charakteryzuje sytuację komunikacyjną publiczną i prywatną • wyjaśnia, na czym polega zjawisko stylizacji na język potoczny • omawia funkcję kolokwializacji w wierszach Juliana Tuwima 	<ul style="list-style-type: none"> • od „barbarzyńcy w mieście” do poety „słowiarza”; Juliana Przybosa – od fascynacji miastem do fascynacji pejzażami wiejskimi) • wypowiada się na temat miasta, uwzględnia tekst [Miasto w poezji], fragment manifestu Tadeusza Peipera, wybrane utwory poetyckie oraz konteksty, korzysta z różnych źródeł • omawia składnię oraz leksykę języka potocznego 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie czytanych utworów omawia przemiany i bogactwo postaw twórczych poetów (np. Juliana Tuwima) • wskazuje na związek eksperymentów poetyckich Juliana Tuwima i pozarozumowym językiem futurystów rosyjskich • przedstawia różne koncepcje poety (artysty) i poezji obecne w programach i utworach dwudziestolecia (np. „barbarzyńca”, „kabaretowy prześmiewca”, „poszukiwacz słowa”, „eksperymentator w laboratorium sztuki”)
---	---	---	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie czytanych wierszy I wiadomości z podręcznika, *a także samodzielnie wyszukanych informacji w różnych źródłach, prezentuje Skamandrytów i Awangardę Krakowską <i>jako grupy poetyckie</i> • omawia różne sposoby rozumienia języka potocznego, podaje przykłady • na wybranych przykładach omawia cechy stylu potocznego • rozpoznaje teksty w stylu potocznym • rozpoznaje związki frazeologiczne nacechowane emocjonalnie • korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje argumenty do dyskusji na temat skutków posługiwania się wulgaryzmami			
--	--	---	--	--	--

<p>Poezja po I wojnie światowej. W kręgu tradycji: np. Leopold Staff <i>Wysokie drzewa, Bonaccia, Harmonia,</i> Julian Tuwim <i>Sitowie, Zmęczenie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • określa ich nastrój i wskazuje tworzące go środki poetyckie • analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową utworów, słownictwo, środki stylistyczne • określa dziedzictwo kulturowe obecne w czytanych wierszach (nawiązania „śródziemnomorskie”, przywoływane dzieła sztuki, „rzecz czarnoleska” itp.) • wyjaśnia terminy: <i>klasycyzm, klasycyzy, klasyczny</i>, wskazując różne ich znaczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje czytane wiersze, wskazuje ich związek z klasycznym wzorcem poezji • wskazuje funkcjonowanie motywu harmonii w wierszach Leopolda Staffa, Juliana Tuwima, • wskazuje i interpretuje nawiązania kulturowe obecne w czytanych utworach (np. <i>topos otium – negotium</i>, motywy powrotu, <i>topos sielanki</i>) • określa postawę poety i koncepcję poezji wyłaniające się z wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia Leopolda Staffa jako odnowiciela nurtu klasycznego i klasyka poezji polskiej (przypomina utwory poznane wcześniej, wskazuje trwałe cechy postawy poetyckiej Leopolda Staffa) • tłumaczy termin <i>topos</i>, podając przykłady, przedstawia rolę obecności <i>toposów</i> w poezji klasyków 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje trwałość dziedzictwa poezji Jana Kochanowskiego, przywołuje wiersze Cypriana Norwida (powtórzenie) i Juliana Tuwima • wyjaśnia obecności nurtu klasycznego w kulturze europejskiej (dokonuje syntezy materiału), wykorzystuje utwory poznane na lekcjach polskiego w liceum) 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje postawę wobec współczesności XX-wiecznych poetów nurtu klasycznego z postawą artystów awangardowych
---	--	---	--	--	---

<p>Polityka i psychologia. Proza realistyczna w dwudziestoleciu międzywojennym: Stefan Żeromski <i>Przedwiośnie</i>, Zofia Nałkowska <i>Granica</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • streszcza i opowiada fragmenty (wybrane wątki) <i>Przedwiośnia</i>, relacjonuje (opisuje) świat przedstawiony w powieści • charakteryzuje przestrzeń powieściową ukazującą polską rzeczywistość (np.: przygraniczna wieś, do której przyjeżdża Cezary, Nawłóć, Chłodek, dzielnice Warszawy, marsz na Belweder) 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i komentuje dialogową konstrukcję III części utworu (zderzenie równorzędnych racji w polemice Cezarego, Gajowca i Antoniego Lulka) • wskazuje dwa typy narracji obecne w powieści (narrację auktorialną i personalną) i określa ich funkcje • interpretuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść wyrastającą z rozczarowania pierwszymi latami niepodległości (wskazuje i komentuje właściwe fragmenty utworu) • odczytuje wymowę opowieści o szklanych domach w kontekście całej powieści 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, w jakich warunkach narodziła się polska powieść polityczna dwudziestolecia (np. zagrożenie kraju, bieda, zbyt wolno przeprowadzane reformy, rozczarowanie elitą polityczną, zagubiony etos patrioty-społecznika), wskazuje głównych jej twórców • komentując postępowanie postaci powieściowych, wypowiada swój sąd na temat „wdrukowanego schematu postępowania” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin <i>powieść</i> polifoniczna i odnosi go do III części <i>Przedwiośnia</i> • charakteryzuje poglądy polityczne i społeczne pisarza (np. konieczność zachowania niepodległości, likwidacja nędzy, potępienie komunizmu i rewolucji) • wypowiada się na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych (odnosi swoje sądy do <i>Granicy</i> i innych utworów) • wyjaśnia, czym jest egocentryzm i jak przejawia się on w ocenach wydawanych przez postaci powieściowe 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje język i styl, jakim Żeromski przedstawia opisy polskiej rzeczywistości • wie, jakie kontrowersje wzbudzało <i>Przedwiośnie</i> i jakie oskarżenia wysuwano pod adresem autora; polemizuje z nimi, wykorzystując interpretację powieści i wiadomości z podręcznika
--	---	--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kreację głównego bohatera: przedstawia etapy jego dojrzewania i edukacji, określa jego przynależność pokoleniową, rewolucyjny rodowód, sposób widzenia polskiej rzeczywistości (konfrontacja marzeń z rzeczywistością), wydany przez niego sąd o Polsce itp. • przedstawia poglądy różnych bohaterów na temat rewolucji • wyjaśnia metaforyczny sens tytułu powieści i tytułów jej części przedstawia charakterystykę głównego bohatera <i>Granicy</i>; zwraca uwagę na różne źródła informacji i relatywność oceny tej postaci, próbuje dociec o niej prawdy • interpretuje tytuł powieści, dostrzegając jego wieloznaczność (płaszczyzna psychologiczno-moralna, społeczno-polityczna, filozoficzna itp.) • charakteryzuje postaci 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje wypowiedź polemiczną w stosunku do Cezarego Baryki (wykorzystuje wskazówki zawarte w rozdziale „Do matury krok po kroku”) • rozpoznaje zasadę kompozycyjną <i>Granicy</i> (inwersja czasowa) i określa jej funkcję (przedstawienie motywów działania oraz złożoności prawdy o człowieku) określa punkt widzenia narratora <i>Granicy</i> • formułuje własną ocenę postaci Zenona i ją uzasadnia; dostrzega tragizm bohatera • relacjonuje i komentuje refleksje narratora <i>Granicy</i> na temat ludzkiego życia 			
--	--	---	--	--	--

<p>Groteska. Wobec tajemnicy istnienia: groteska w sztuce (np. karnawał i groteska w sztuce europejskiej, np.: Pieter Bruegel <i>Walka karnawału z postem</i>, Hieronimus Bosch <i>Kuszenie św. Antoniego</i>, karykatura starej kobiety Leonarda da Vinci, Francisco Goya <i>Niech wiedzą, jacyśmy dostojni</i>, Stanisław Ignacy Witkiewicz <i>Portret Stefana Glassa</i>, James Ensor <i>Wjazd Chrystusa do Brukseli</i>), Bolesław Leśmian <i>Dusiołek</i>, <i>Dziewczyna</i>, Bruno Schulz (wybrane opowiadanie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie utworów Bolesława Leśmiana, Brunona Schulza i wybranych dzieł sztuki wyjaśnia, czym jest groteska I jakie są jej cechy • interpretuje wiersze Bolesława Leśmiana, wnosząc na podstawie analizy (dokonanej pod kierunkiem nauczyciela) • przedstawia własne odczucia i wrażenia związane z omawianymi opowiadaniem Brunona Schulza • zna definicję: oniryzmu, groteski, zna rodzaje groteski 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje charakter świata wykreowanego w wierszach, dostrzega jego symboliczny charakter i filozoficzne przesłanie • wskazuje specyfikę języka artystycznego Bolesława Leśmiana (rodzaje neologizmów i ich funkcje, rytm) • wskazuje w poznanych wierszach inspiracje ludowe (np. ballada, meliczność, postacie rodem z baśni ludowych, antropomorficzne widzenie sił natury) • w czytanych wierszach wskazuje elementy humoru i ludowej groteski, określa ich funkcje • interpretuje fragment prozy Schulza • analizuje i charakteryzuje język poetycki Brunona Schulza (części mowy i ich funkcje, odwołanie się do wrażeń zmysłowych, dynamizacja opisu, metafory i ich charakter, animizacja i antropomorfizacja itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie analizuje i interpretuje czytane wiersze Bolesława Leśmiana • przedstawia relacje między mikrokosmosem (dom, Drohobycz) i makrokosmosem (wszechświat, mit) w świecie przedstawionym w opowiadaniach Brunona Schulza • wskazuje elementy oniryczne w opowiadaniu Schulza 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia ogólnie, na czym polega związek poezji Bolesława Leśmiana z filozofią Bergsona (intuicja, pęd życiowy, natura tworząca, jaźń itp.) • określa stylistyczną i znaczeniową wartość neologizmów Leśmianowskich • rozpoznaje słowotwórczą budowę neologizmów Bolesława Leśmiana, dzieli je na kategorie (np. według części mowy) • wskazuje podobieństwa i różnice w sposobie ujęcia natury w balladach Adama Mickiewicza i Bolesława Leśmiana • wyjaśnia, jak Bruno Schulz pojmuje „dojrzewanie do dzieciństwa” • określa sposób pojmowania czasu w prozie Brunona Schulza (odwołuje się do czytanych tekstów, przytacza właściwe cytaty) 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje czytane wiersze jako opowieści filozoficzne: o bycie, poznaniu, trudzie istnienia, dochodzeniu prawdy o świecie • na podstawie czytanych wierszy określa Leśmianowską koncepcję poety („poeta jako człowiek pierwotny”) • wskazuje związki poezji Bolesława Leśmiana z mitycznym pojmowaniem świata • wyjaśnia, na czym polega mityzacja rzeczywistości w prozie Brunona Schulza • wskazuje związki między prozą Brunona Schulza i malarstwem, np. Marcza Chagalla
--	---	--	--	---	---

<p>Groteska. Wobec społeczeństwa I historii: Witold Gombrowicz <i>Ferdydurke</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • streszcza (opowiada, relacjonuje) utwór • charakteryzuje bohaterów • ocenia obraz środowisk społecznych ukazanych w powieści: szkoła, dom (rodzina mieszczańska), dwór ziemiański • wskazuje elementy groteski w utworze • interpretuje groteskową symbolikę części ciała (np. twarz-gęba, głowa walcząca z łydką) 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje fragmenty utworu, np. przebudzenie bohatera, zaprowadzenie go do szkoły, pojedynek Syfona z Miętusem • przedstawia bohatera, wskazując różne jego „ja” oraz określając role (formy), jakie zostają mu narzucone • ocenia wpływ, jaki na bohatera mają inni ludzie (a więc: w jaki sposób człowiek jest określany przez relacje międzyludzkie) • wyjaśnia symboliczny sens kolejnych ucieczek Józia (ocenia, czy możliwe jest uwolnienie się człowieka od narzucanej mu formy) • wskazuje elementy parodii, groteski, karykatury, aluzje literackie i kulturowe; określa ich funkcje (np. kompromitacja określonych środowisk społecznych, zachowań, postaw) 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie sytuacji Józia ocenia sytuację człowieka uwikłanego w formę • wyjaśnia, jak można rozumieć Gombrowiczowską formę 	<ul style="list-style-type: none"> • określa gatunek utworu, zwracając uwagę na związki z powieścią łotrykowską i powiastką filozoficzną • ocenia stylistyczną wartość elementów nonsensu, absurdu, deformacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na związek groteski (w języku i stylu powieści) z obrazem deformacji osobowości człowieka powstałej wskutek interakcji z innymi ludźmi w codziennych sytuacjach (np. w rodzinie Młodziaków) • wskazuje przykłady stylistycznego dysonansu stosowanego przez autora, wyjaśnia jego mechanizm i funkcje • interpretuje reprodukcje okładek <i>Ferdydurke</i> w kontekście powieści
---	--	--	--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sformułowania charakterystyczne dla groteskowego kodu Witolda Gombrowicza i wyjaśnia ich sens (np. pupa, gęba, łydka, patrzeć belfrem) • analizuje język wybranych tekstów artystycznych z dwudziestolecia międzywojennego, zwraca uwagę na cechy składniowe, leksykę, nacechowanie stylistyczne, figury, tropy, elementy stylizacji, obrazowanie 		
--	--	---	--	--

<p>Katastrofizm lat 30. Cz. Miłosz, O książce</p> <p>J. Czechowicz, żal</p> <p>K.K. Baczyński, Pokolenie</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY K. K. Baczyński, <i>Pokolenie</i> (rys.)</p>	<p>– na podstawie czytanych wierszy określa nastroje lat 30. (rozczarowanie, niepewność, przeczucie katastrofy itp.</p> <p>– w poezji i malarstwie wskazuje i interpretuje (w kontekście dzieł) niektóre ważne tematy i obrazy katastroficzne, np. młyn, miasto</p> <p>– interpretuje czytane wiersze, formułując wnioski na podstawie</p>	<p>– wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych, znajduje ich odbicie w czytanych wierszach i w sztuce (kryzys ekonomiczny, nędza, bezrobocie, narodowe ruchy faszystowskie, widmo rewolucji, totalitaryzmy itp.)</p> <p>– dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza</p> <p>– określa, jaki portret ludzi swej epoki</p>	<p>– podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (a zwłaszcza o Miłoszu),</p> <p>– analizuje i interpretuje czytane utwory</p> <p>□ przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy syntetyczny obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny</p>	<p>– rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza, wskazuje związaną z nim tradycję literacką</p> <p>dokonuje syntezy wiadomości na temat katastrofizmu w literaturze i sztuce różnych epok, uwzględnia utwory literackie (np. <i>Hymny</i> Kasprowicza) i dzieła innych sztuk poznane w klasie II</p>	<p>– *przedstawia ogólne założenia diagnozy upadku kultury przedstawione w książce Zmierch Zachodu Spenglera, informacje o antyutopiach takich, jak Nowy wspaniały świat Huxleya, i o katastroficznych przeczuciach Witkacego (na podstawie informacji z podręcznika)</p> <p>• – *w wierszu Miłosza odczytuje echa przeczucia „zmierzchu</p>
--	--	--	--	---	--

<p>zdjęcia z klęski wrzesniowej i powstania warszawskiego</p>	<p>analizy kierowanej przez nauczyciela</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa charakter przestrzeni ukazanej w wierszach – określa nastroj czytanych utworów – krótko przedstawia poetów pokolenia wojennego: Baczyńskiego, Gajcego, Borowskiego – wyjaśnia określenie „poeci spełnionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”), odwołując się do przeczuc przedwojennych katastrofistów i wyjaśniając metaforę apokalipsy – na podstawie czytanych utworów przedstawia obraz wojny jako apokalipsy <ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do przeczytanych utworów, wyjaśnia, na czym polega tragizm i heroizm 	<p>kreśli poeta (krytyka współczesności)</p> <p>komentuje występujące w wierszu relacje między realnym czasem historycznym a biblijnym czasem</p> <p>apokalipsy, wyciąga wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje katastroficzne wizje w wierszu Czechowicza, • – w czytanych wierszach wskazuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) • – na podstawie czytanych wierszy określa główne cechy poetyki katastroficznej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) • – opisuje budowę czytanych wierszy, odróżnia wiersze tradycyjne od awangardowych • – w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiperbolizacje, metafory nacechowane emocjonalnie, inne środki 		<p>utwory – wskazuje i interpretuje motywy symboliczne</p> <ul style="list-style-type: none"> – wie, jaką rolę przypisywali poeci okupacyjni artyście (organizator wyobraźni narodowej) – charakteryzuje wizję trudnego człowieczeństwa zawartą w wierszach Baczyńskiego 	<p>kultury”</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji
---	---	--	--	--	---

	<p>pokolenia wojennego</p>	<p>składniowe i leksykalne</p> <ul style="list-style-type: none"> • – nazywa wartości (także przeciwstawne) obecne w czytanych utworach • – wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, iż poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu pokolenia <p>– interpretuje zawarty w czytanych wierszach obraz wojny jako rozpadu ogólnoludzkiego porządku i upadku uniwersalnych wartości</p> <ul style="list-style-type: none"> • – wskazuje, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny spoczywający na poecie i człowieku 			
6. Po katastrofie – literatura wobec zagłady					
<p>T. Borowski, wybrane opowiadania, np.: <i>Dzień na Harmenzach</i>, <i>Proszę państwa do gazu</i> PROPONOWANE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • – streszcza, relacjonuje (i komentuje) wybrane opowiadania oświęcimskie Borowskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • – przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji – odwołując się do tekstu, c ji (behawioryzm, styl 	<ul style="list-style-type: none"> • – komentuje przedstawiony przez Borowskiego obraz więźnia obozów hitlerowskich, 	<ul style="list-style-type: none"> • – *uzasadnia, iż opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny

<p>KONTEKSTY *K. Moczarski, <i>Rozmowy z katem</i> *J. J. Szczepański, <i>Święty</i></p> <p>Ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności G. Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> (utwór czytany w całości)</p>	<p>wykorzystując wiadomości z historii na temat obozów koncentracyjnych</p> <p>– interpretuje czytane fragmenty opowiadań, opierając się na analizie tekstu (opisuje rzeczywistość obozową, analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany” <p>– streszcza, opowiada, relacjonuje fragmenty utworu w kontekście wiedzy historycznej i biografii autora,</p>	<p>totalitarnego – kwintesencja systemu hitlerowskiego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wskazuje fragmenty świadczące o jego uprzedmiotowieniu – w interpretacji opowiadań wykorzystuje wiedzę historyczną oraz wiadomości biograficzne o autorze, odróżnia Tadka-bohatera literackiego od postaci pisarza <p>– rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, określa zasadę kompozycji i sposób prowadzenia narracji</p>	<p>lapidarny)</p> <p>– w czytanych opowiadaniach wskazuje cechy dokumentu i literatury pięknej</p> <p>– porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i <i>Innym świecie</i> (przedstawia</p>	<p>zestawiając go z człowiekiem totalitarnym (Arend) oraz z osobowością autorytarną (Adorno); wyciąga wnioski, wykorzystuje je w dyskusji</p> <p>– omawia kontrowersje, jakie budziły opowiadania Borowskiego, i wskazuje ich przyczyny („sprawa Borowskiego”)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia diagnozę kultury europejskiej postawioną przez Borowskiego (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa) – *wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań <p>fakultatywnie</p> <p>– wskazuje różne przykłady postaw ludzkich wobec systemu totalitarnego w literaturze dokumentalnej, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> *porównuje obraz człowieka „urobionego” przez system – bohatera opowiadań Borowskiego i Stroopa z <i>Rozmów z katem</i> Moczarskiego *porównuje postawy więźniów i ich stosunek do wartości – w opowiadaniach Borowskiego i <i>Świętym</i> Szczepańskiego – *wymienia inne ważne publikacje
--	---	---	---	--	---

<p>Polak patrzy na mury getta i tragedię narodu żydowskiego Cz. Miłosz, <i>Campo di Fiori</i> *A. Rudnicki, <i>Wielkanoc</i></p>	<p>wskazuje dokumentalny charakter książki</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – szczegółowo analizuje i interpretuje wskazane fragmenty (np. studium męczeństwa Kostylewa) – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu (ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności, obraz człowieka, który nie chce się poddać złu i tragicznemu losowi) – interpretuje <i>Inny świat</i> jako wyraz odmowy poddania się złu 	<p>„spór” Grudzińskiego z Borowskim)</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje styl opowiadań Borowskiego (lapidarny) i <i>Innego świata</i> (więcej środków stylistycznych, epitety, metafory itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Herlingu-Grudzińskim jako więźniu łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym (a także o środowisku „Kultury” oraz jej znaczeniu) – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu 	<p>i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag”</p> <p>☐ ☐ *formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej, stosunku do cierpienia, wolności i zniewolenia itp.</p>
<p>Walka o godną śmierć H. Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> PROPONOWANE KONTEKSTY A. Świrszczyńska, <i>Budowałam barykadę</i> informacje o powstaniu warszawskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytane utwory, odnajdując w nich literackie świadectwo Holocaustu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa funkcję powiązania dwóch planów czasowych w wierszu Miłosza – interpretuje sens „morałów” wskazanych w wierszu Miłosza oraz odautorskiej refleksji o „samotności ginących” – w świetle wiersza określa wskazane przez Miłosza zadanie poety i poezji 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytane utwory, wykorzystując wiadomości z lekcji historii i różnych źródeł na temat Holocaustu – wyjaśnia znaczenie i *pochodzenie słowa „holocaust” 	<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza analizę i pogłębioną interpretację 	<p>– *porównuje sposób ukazania tragedii narodu żydowskiego w poszczególnych utworach (np. zarysowaną</p>

<p>Człowiek, który ocalał T. Różewicz, <i>Matka powieszonych,</i> <i>Ocalony,</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Z. Nałkowska, <i>Medaliony</i> (przypomnienie, kontekst do wierszy Różewicza)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia faktograficzny charakter książki Krall, m.in. wyjaśnia, kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim – na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – wyjaśnia znaczenie słowa holocaust 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman twierdzi, iż „nie nadaje się na bohatera” i odrzuca wszelkie sugestie heroizacji powstania w getcie – w utworze Krall wskazuje cechy reportażu 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Różewicza jako obraz samoświadomości człowieka ocalonego z zagłady – na podstawie czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega Różewiczowski system wersyfikacyjny 	<p>wiersza Miłosza, opisuje jego kompozycję, ukształtowanie języka artystycznego, funkcję środków stylistycznych itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wiersz Miłosza jako świadectwo ciągłości historycznego doświadczenia ludzi <p>– na podstawie relacji Edelmana i materiałów zamieszczonych w podręczniku (np. cytatów z tekstów Nałkowskiej, Iwaszkiewicza) przedstawia tragedię getta warszawskiego i stosunek do niej Polaków</p> <p>– określa, jak Edelman łączy</p>	<p>perspektywę i przestrzeń poetycką, ukazanych bohaterów, sytuację liryczną, „ja” liryczne, formę podawczą i przynależność gatunkową utworów, ukształtowanie języka artystycznego itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *ocenia, w jaki sposób polscy pisarze traktowali (i poruszali) kwestię odpowiedzialności za eksterminację narodu żydowskiego – *wskazuje poetów, których mógłby określić mianem moralisty, i uzasadnia swój wybór <p>zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny</p>
--	---	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując kontekst historyczny oraz kontekst literacki poznanych wcześniej utworów ukazujących człowieka i jego system wartości w sytuacji ekstremalnej – określa, kim jest (w poezji Różewicza) człowiek, który ocalał z katastrofy 	<ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do czytanych wierszy, wskazuje moralistyczny wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie (odrzuć zbytniej ekspresji, „mówienie ze ściśniętym gardłem”, wątpliwość, czy możliwa jest „sztuka po Oświęcimiu”) 		<p>konwencję pięknego umiarkowania z historią swojego pokolenia (przytacza cytaty)</p> <p>– określa sposób zapisania i przekazania doświadczeń czasu zagłady w znanych sobie utworach (synteza)</p> <p>– w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami</p>	<p>i okupacji – dokument czy literatura piękna?” (m.in. opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji i gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z podręcznika i znalezione samodzielnie w szkolnej bibliotece, internecie itp.)</p> <p>□□ przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, w której wykorzystuje różne materiały ilustracyjne</p> <p>wiersz <i>Matka powieszonych</i> interpretuje w kontekście innych znanych sobie utworów zawierających motyw matki opłakującej dziecko; określa sposób potraktowania uniwersalnego motywu przez Różewicza</p>
--	---	--	--	---	--

<p>Poeta przeciw zniewoleniu:</p> <p>Cz. Miłosz,</p> <p><i>Który skrzywdziłeś</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje wiersz Miłosza, charakteryzuje budowę wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje wskazane w wierszu powinności poezji i poety • charakteryzuje język poetycki wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> • określa etyczny wymiar zbrodni tyrana • charakteryzuje funkcję środków artystycznych zastosowanych w wierszu • interpretuje wiersz Miłosza w kontekście utworów z różnych epok ukazujących władzę tyrana (np. <i>Makbet</i>, III część <i>Dziadów</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa społeczny i polityczny wymiar zbrodni tyrana • ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w literaturze • ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w kulturze 	<ul style="list-style-type: none"> • C. Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i> (fragm.) • interpretuje <i>Zniewolony umysł</i> jako analizę mentalności intelektualistów „nawróconych” na marksizm i socrealizm • wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; podaje nazwiska

					najważniejszych jej przedstawicieli
<p>Życie w państwie totalitarnym – poezja przeciwko zniewoleniu umysłów</p> <p>i zakłamaniu języka :</p> <p>S. Barańczak, Spójrzmy prawdzie w oczy</p> <p>Z. Herbert, Potęga smaku</p> <p>*W. Młynarski, <i>Przyjdzie walec i wyrówna</i></p> <p>J. Kaczmarek, np. <i>Mury</i>,</p>	<p>wie, że w życiu politycznym i kulturalnym PRL-u istniał nurt „świadectwa i sprzeciwu” sygnowany miesiącami politycznych przełomów; - wymienia niektórych twórców mieszczących się w tym nurcie i ważne dzieła</p> <p>- interpretuje czytane utwory, wnioskuje na podstawie analizy:</p> <p>- interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście historycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego „smak” okazuje się kategorią etyczną (z jakimi wartościami się wiąże) • interpretuje wiersze 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystując wiadomości z historii, lokalizuje najważniejsze wydarzenia literackie (tytuły, nazwiska, formacje) „historycznych” miesięcy (Czerwiec, Październik, Marzec, Grudzień, Sierpień) • - potrafi zdefiniować pojęcia: język ezopowy, satyra, ironia, groteska – odnajduje te cechy w czytanych utworach. • - interpretuje utwory, dostrzega i umie rozszyfrować w nich aluzje polityczne i historyczne • -wskazuje frazeologizmy i potoczmy w wierszu Barańczaka, określa ich funkcje • - interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście kulturowym, filozoficznym • -w wierszu Herberta wskazuje 	<p>– wymienia twórców należących do pokolenia „Współczesności”, - wie, czym był tzw. drugi obieg wydawniczy</p> <p>– na przykładzie czytanego wiersza wyjaśnia, jak Herbert nawiązuje do tradycji kultury</p> <p>- wymienia poetów Nowej Fali,</p> <p>- wyjaśnia określenie „poezja stanu wojennego”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • określa postawę pokolenia „Współczesności” wobec rzeczywistości (na podstawie wiadomości z podręcznika) • - na przykładzie wiersza Herberta wyjaśnia jak poeta reinterpretuje nawiązania kulturowe • -przedstawia założenia ideowe i artystyczne Nowej Fali (na podstawie informacji z podręcznika i czytanych wierszy) • -wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odwołując się do wierszy poetów Nowej Fali • - na konkretnych przykładach (np. zaczerpniętych z mediów) przedstawia mechanizmy manipulacji językowej 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje syntezy (np. w postaci referatu, eseju, rozprawki): „Różne reakcje literatury (filmu, sztuki...) na polityczną dyktaturę: powaga, śmiech, ironia...”

	<p>poetów Nowej Fali jako próbę odkłamania języka i ukazania prawdy społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w czytanych wierszach wskazuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali 	<p>i komentuje nawiązania kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • -w czytanych wierszach wskazuje interpretuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali • -wyjaśnia, czym jest manipulacja językowa, podaje przykłady w wierszach poetów Nowej Fali wskazuje demaskowanie manipulacji i zakłamania języka 			
<p>Egzystencjalizm: Syzyf – człowiek absurdalny</p> <p>A. Camus, Dżuma</p>	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza fabułę powieści i opisuje jej świat przedstawiony -porównuje opisy Oranu i życia jego mieszkańców w czasie kolejnych etapów rozwoju epidemii, interpretuje zauważone zmiany - prezentuje i charakteryzuje bohaterów utworu, 	<p>wskazuje paraboliczny charakter „Dżumy”</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega samotność bohaterów utworu, odnosi ją do egzystencjalistycznej koncepcji bytu ludzkiego- - uzasadnia, iż bohaterowie <i>Dżumy</i> reprezentują różne postawy ludzkie wobec zła, np.: 1. charakteryzuje doktora Rieux i jego filozofię życiową 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, - określa klimat kultury europejskiej, w jakim zrodził się egzystencjalizm XX w. (na podstawie podręcznika) - określa, w jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na literaturę - na przykładach bohaterów powieści określa, jakiego wygnania doświadcza człowiek w 	<p>dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze rozprawkę na ten temat</p>	<p>dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze esej na ten temat</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia

		<p>2. przedstawia dylematy Ramberta i zachodzące w nim zmiany</p> <p>3. przedstawia przemiany w światopoglądzie ojca Peneloux</p> <p>4. w odniesieniu do postaci Tarrou wyjaśnia czym jest wg Camus świętość i czyste sumienie</p> <p>- rozpoznaje paraboliczny charakter dżumy opisanej w powieści (przy dostrzeżeniu realizmu jej opisów)-</p> <p>interpretuje motto powieści i określa jej przesłanie</p>	<p>zamkniętym świecie</p> <p>-</p> <p>- interpretuje <i>Dżumę</i> jako filozoficzną parabolę ukazującą tragizm ludzkiej egzystencji i postawy ludzkie wobec zła</p>	<p>-przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: Camusa; wymienia ważne dla niej pojęcia</p> <p>- podaje ogólne informacje o Camusie jako wielkim moralisście XX w., filozofie i pisarzu i jego najważniejszych utworach (na podstawie wiadomości z podręcznika)</p> <p>- wskazuje wojnę, okupację i obozy jako genezę koncepcji filozoficznej Camusa (obraz człowieka i jego cierpienia)</p> <p>- odnosi utwór do założeń filozofii egzystencjalistycznej, wskazuje w powieści jej kluczowe pojęcia (np. śmierć, samotność,</p>	<p>założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: *Kierkegaard, *Heideggera, Sartre'a</p> <p>- określa, w jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na sztukę (malarstwo, film)</p> <p>- rozpoznaje w utworze obraz tragicznej egzystencji „człowieka absurdalnego” itp.</p> <p>- porównuje sposób ukazania tragizmu egzystencji człowieka w <i>Dżumie</i> i innych wybranych utworach literackich</p> <p>- przedstawia różnorodne funkcjonowanie motywu choroby w dziełach kultury</p>
--	--	--	---	---	--

				wolność i uwięzienie),	
Bilans Różewicza – T. Różewicz, np. <i>Strach</i> , <i>Spadanie</i> , <i>Drewno</i>	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje wiersze Różewicza, przywołując utwory wcześniej poznane (np. <i>Ocalony</i>) i ich kontekst historyczny, - określa właściwości języka poetyckiego Różewicza obecność środków stylistycznych, frazeologię 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie znaczenie dla człowieka ma świadomość istnienia stałych wartości, „góry” i „dołu”, obawa przed upadkiem moralnym - wskazuje różnice znaczeniowe między „upadkiem” a „spadaniem” - analizuje w poezji Różewicza dobór rzeczowników i znaczenia, w jakich występują, składnię, odnajduje utarte zwroty językowe, frazeologizmy, schematy różnych wypowiedzi; interpretuje je jako kompromitację słów i wyrażeń, które zatraciły swoje znaczenia, wyraz pustosłowa, chaosu 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie znanych tekstów kultury przedstawia symbolikę góry i dołu w kulturze europejskiej - określa, jaką funkcję w poezji Różewicza pełni milczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przykłady konkretyzacji metafor, omawia ich funkcje - na podstawie czytanych wierszy oraz wiadomości z podręcznika określa, jaką ocenę kultury europejskiej zawarł poeta w swojej twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia motyw „pierwszego upadku” (strącenia zbuntowanych aniołów) i jego kulturową interpretację; przywołuje zawierające go różne teksty kultury - dokonuje syntezy: „Jak literatura różnych epok ukazywała upadek człowieka i związaną z nim koncepcję kondycji ludzkiej

		<p>pojęciowego i moralnego, w jakim żyje współczesny człowiek</p> <p>– przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.</p>			
<p>Poezja wobec dylematów egzystencji – np. W. Szymborska, <i>Obmyślam świat, Utopia</i></p>	<p>– ocenia „drugie wydanie świata” w wierszu Szymborskiej</p> <p>– opisuje właściwości języka poetyckiego Szymborskiej (gry znaczeniami wyrazów)</p> <p>– w wierszach Szymborskiej rozpoznaje ironię,</p> <p>– analizuje język poetycki czytanych wierszy pod kątem</p>	<p>– wskazuje i formułuje pytania (problemy) filozoficzne obecne w wierszach Szymborskiej – przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.</p> <p>- ukazuje wykorzystanie</p>	<p>– odczytuje sprzeciw wobec śmierci zawarty w wierszach poetki</p> <p>– przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.</p>	<p>podaje ogólne informacje o autorach czytanych wierszy (na podstawie podręcznika)</p> <p>– rozpoznaje filozoficzny kontekst czytanych wierszy – Szymborskiej (np. dialektyka jako sztuka poszukiwania prawdy, poglądy na</p>	<p>*interpretuje dzieła malarskie reprezentujące nurt egzystencjalistyczny w sztuce</p> <p>- przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym wartości i problematykę różnych nurtów poezji współczesnej (bierze pod uwagę np. wiersze z podręcznika,</p>

	słownictwa (np. powtarzające się rzeczowniki i czasowniki), składni, obecności potocyzmów i poetyzmów, wymieszania konwencji i stylów	przez Szymborską podobieństw brzmieniowych wyrazów, rozbijanie frazeologizmów, itp. – w wierszach Szymborskiej rozpoznaje sarkazm, parodię; określa ich funkcje		zmienność i trwanie, istnienie i nicość itp.)	teksty piosenek młodzieżowych i inne grupy tekstów)
Za co kochamy Mrożka? - <i>S. Mrożek, Tango</i>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przestrzeń sceniczną dramatu, wygląd, zachowanie i język bohaterów, określa ukazany w ten sposób obraz świata – wyjaśnia, jak ukazany jest motyw buntu pokoleniowego – wyjaśnia przyczyny klęski Artura – charakteryzuje postawę i poglądy Edka, określa jego 	<ul style="list-style-type: none"> – zestawia poglądy na kulturę przedstawicieli trzech pokoleń ukazanych w dramacie – określa, jaką rolę odgrywa w dramacie motyw ślubu (odnosi go do tradycji literackiej) - określa rolę Edka i Artura w dramacie – odczytuje <i>Tango</i> jako: <ul style="list-style-type: none"> • dramat o źródłach tyranii • obraz egzystencjalnych problemów człowieka współczesnego • dramat o przemianach 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje „Tango” jako dramat o przemianach kulturowych - dokonuje syntezy: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok” (powtórzenie i zebranie materiału) – rozpoznaje w dramacie cechy tragikomedii rodzinnej – wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga, informacje z eseju 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje elementy konwencji groteskowej i określa jej funkcje □ przygotowuje samodzielną prezentację z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia termin „teatr groteski” – odnosząc go do <i>Tanga</i> – kojarzy postać Edka oraz jego relacje z innymi postaciami z wydarzeniami historycznymi ostatnich kilkudziesięciu lat - wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga, odnosząc go do recepcji kulturowej tego tańca

	<p>rolę w dramacie</p> <p>– ocenia postawy reprezentowane przez postacie sceniczne (np. Artura, Edka, Eugeniusza, Stomila i Eleonory)</p>	<p>kulturowych</p>			
<p>Poeta w świecie kultury i historii</p> <p>a.- np. Cz. Miłosz, <i>Przedmieście, Wiara, Miłość, Zakłęcie</i></p>	<p>analizuje i interpretuje czytane wiersze Miłosza</p> <p>– określa, kim jest podmiot liryczny czytanych wierszy i jakie są jego relacje z autorem (z tej perspektywy ocenia przedstawione w wierszach poglądy)</p> <p>- wskazuje, w czym poeta upatruje ocalenia wartości, ładu, człowieczeństwa</p> <p>– opisuje język poetycki Miłosza,</p> <p>– wskazuje i interpretuje–krajobrazy</p>	<p>– omawia filozoficzne przesłanie wierszy z cyklu <i>Świat</i></p> <p>- wskazuje na stałe cechy języka poezji Miłosza (np. posługiwanie się obrazowym przykładem, aforystyczność, stosowanie epitetów i metafor, przejrzystość składni itp.)</p> <p>- dostrzega w wierszach odniesienia do kulturowego motywu „ogrodu” i „cmentarza”</p> <p>– w wierszu <i>Zakłęcie</i> wyjaśnia</p>	<p>określa, na czym polega oszczędność formy poetyckiej w wierszach Miłosza i jaka jest jej funkcja</p> <p>– przedstawia relacje między „naiwną” formą wierszy z cyklu <i>Świat</i> a ich doniosłym przesłaniem filozoficznym</p> <p>– tłumaczy na czym polega postawa ironiczna w wierszach Miłosza (na konkretnych przykładach)</p>	<p>wyjaśnia terminy: liryka roli, monolog „persony” lirycznej; odnosi je do formy podawczej czytanych wierszy</p> <p>– na przykładach czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega nowa technika poetycka Miłosza (równorzędność warstwy realistycznej, opisowej i symbolicznej utworu)</p>	<p>przedstawia, jak Miłosz postrzega historię i jak pojmuje odpowiedzialność moralną człowieka (także na podstawie poznanych wcześniej wierszy poety; synteza materiału)</p>

<p>b. Zbigniew Herbert, np. <i>Przesłanie Pana Cogito, Tamaryszek, Powrót prokonsula</i></p>	<p>(przestrzeń poetycką) w różnych wierszach Miłosza, – w wierszu <i>Zakłęcie</i> wskazuje „powszechnie idee” ustanowione przez rozum; – analizuje zamieszczoną w podręczniku autorską interpretację wiersza <i>Przedmieście</i> - analizuje i interpretuje czytane wiersze Herberta – identyfikuje podmiot liryczny wiersza <i>Tamaryszek</i> jako poetę, wskazuje jego nowe powinności – określa, jak Herbert postrzega zadania poety wobec ludzkich cierpień, wskazuje kontekst historyczny tych</p>	<p>klasyczne pojęcie „rozumu” jako mocy tworzenia wartości i przeciwstawiania się rozpaczy – określa, jaką wartość przypisuje Miłosz słowu poetyckiemu, a jakie kompetencje – poecie - wyjaśnia określenie „poetyka kontemplacji” i odnosi je do wiersza <i>Tamaryszek</i> oraz do innych utworów Herberta - określa funkcję kostiumu antycznego</p>	<p>– prezentuje informacje o życiu i twórczości Herberta, wykorzystuje fragment dziennika Tyrmanda (zakres wiadomości z podręcznika) – interpretuje postać Pana Cogito jako obraz problemów moralnych współczesnego intelektualisty</p>	<p>– na podstawie czytanych wierszy określa, jakich wartości poszukuje Miłosz w tradycji kultury – wyjaśnia, co to znaczy, że w wierszach Herberta klasycyzm jest znakiem postawy moralnej - na podstawie poznanych (także wcześniej) wierszy określa, jak Herbert wykorzystuje dziedzictwo przeszłości kulturowej (synteza)</p>	<p>dokonuje syntezy: wymienia poetów XX w., których określa się mianem klasyków, wskazuje, w jaki sposób nawiązywali do wzorców i ideałów klasycznych; wyjaśnia, w jaki sposób postawa klasyczna była odpowiedzią na zagrożenia współczesności</p>
--	---	---	---	---	--

	<p>poglądów</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia bohatera lirycznego wiersza – na podstawie <i>Przesłania...</i> przedstawia poetyckie credo Herberta jako współczesnego moralisty 	<p>w wierszu <i>Powrót prokonsula</i>, wskazuje dawne ideały i wartości, które zostały</p> <p>w ten sposób przywołane, określa, jakie miejsce we współczesnym świecie przyznaje m poeta</p> <p>- w utworze <i>Przesłanie Pana Cogito</i> wskazuje kartezjański rodowód bohatera lirycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega heroizm moralny i tragizm Herbertowskiego Pana Cogito – na przykładach poznanych wierszy uzasadnia, że Herbert uczynił tradycję kultury językiem poetyckiej komunikacji 			
<p>Białoszewski – poeta „osobny”. <i>Donosy rzeczywistości – np. w ywód jestem ’u, namuzowywanie, Ja stróż latarnik nadaję z mrówkowca, Śmierć</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwory Białoszewskiego – określa świat poetycki jego wierszy (przestrzeń, ludzi, przedmioty, działania będące przedmiotem namysłu i poetyckiego opisu) – na podstawie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego poezję Białoszewskiego zalicza się do nurtu lingwistycznego – tłumaczy, czym jest lingwistyka (językoznawstwo), co stanowi przedmiot jej badań – określa, jak język Białoszewskiego zmienia sposób widzenia rzeczywistości 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest literatura faktu, – wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odnosząc go do Białoszewskiego – analizuje specyficzne dla Białoszewskiego środki językowe (np. rozbijanie słów, zamianę kategorii gramatycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia obraz śmierci w wierszu Białoszewskiego na tle kulturowej tradycji motywu - □ przedstawia rozwój literatury faktu w latach 70., wymienia najważniejszych twórców i interesujące ich 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zbieżność eksperymentów Białoszewskiego z kierunkami poszukiwań neoawangardy zachodniej lat 60. (np. obserwowanie życia codziennego, zwykłych sytuacji, działania artystyczne, happeningi,

	<p>czytanych wierszy wskazuje „gry z językiem” i eksperymenty Białoszewskiego prowadzące do stworzenia własnego języka poetyckiego</p> <p>– określa, w jaki sposób Białoszewski mówi o sprawach egzystencjalnych: życiu, śmierci...</p>	<p>(odkrywanie rzeczy zwykłych, uwznioślanie codzienności, fascynacja banałem i szczegółem codzienności, metamorfozy zwykłych przedmiotów itp.)</p> <p>– przedstawia, jaki był stosunek Białoszewskiego do tradycji</p> <p>– na podstawie analizy wskazanych wierszy określa, czym dla Białoszewskiego jest wiersz i pisanie poezji</p>	<p>dopisywanie nowych końcówek, kojarzenie słów odległych znaczeniowo na podstawie podobieństwa brzmieniowego, wprowadzanie instrumentacji głoskowej, wytrącanie słów z ich naturalnego kontekstu itp.)</p> <p>– na przykładach znanych utworów pokazuje, jak literatura piękna łączy się z publicystyką lub osobistymi świadectwami</p> <p>– określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które – do publicystyki (dokumentu)</p>	<p>tematy (ogólnie, w zakresie wiadomości z podręcznika)</p> <p>– określa, jaką rolę odgrywa zapis i kształt graficzny wiersza (segmentacja tekstu, krótkie odstępy itp.)</p> <p>– wyjaśnia słowo „epifania” i określa, jaki efekt wywołuje odniesienie go do przedmiotów codziennego użytku</p> <p>☐ ☐ dokonuje syntezy: przedstawia Białoszewskiego jako poetę na tle tradycji literackiej (różnych koncepcji poety)</p>	<p>komponowanie dzieła z odpadów, przedmiotów gotowych itp.)</p> <p>– na podstawie czytanych fragmentów przedstawia, jaki obraz powstania warszawskiego zawarł Białoszewski w <i>Pamiętniku z powstania warszawskiego</i></p> <p>- <i>analizuje język Pamiętnika...;</i> odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję takiego zabiegu</p> <p>– <i>podaje najważniejsze gatunki z pogranicza literatury pięknej i dokumentu</i> (reportaże, pamiętniki, dzienniki, wywiady)</p> <p>- <i>przedstawia</i></p>
--	---	---	--	--	--

					<p><i>informacje o życiu i twórczości Białoszewskiego, w tym również o jego poszukiwaniach teatralnych, Teatrze Osobnym itp. (zakres z podręcznika)</i></p> <p><i>- porównuje Pamiętnik z powstania warszawskiego z innymi utworami przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem</i></p> <p><i>- wskazuje przyczyny niechęci do fikcji literackiej w latach 70.</i></p>
--	--	--	--	--	---

<p>Wypracowanie/dłuższa wypowiedź na temat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy dłuższą wypowiedź pisemną i ustną na temat • wie, czym jest estetyka wypowiedzi • dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych • dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, poprawia je • określa podstawowe typy błędów językowych • odwołuje się do tekstów kulturowych • stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • próbuje zwiększać własną kompetencję językową • nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) • wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) • próbuje w wypowiedziach stosować podstawowe zasady logiki i retoryki • zwraca uwagę na własną kompetencję językową • stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny błędów językowych pojawiających się w pracach uczniowskich • na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • ma świadomość własnej kompetencji językowej • na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła • dokonuje interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy • wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus • buduje wypowiedzi o wysokim stopniu złożoności • stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • odczytuje rozmaite sensy dzieła 	
---	---	---	--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła • podejmuje próbę dokonania interpretacji porównawczej • czyta ze zrozumieniem teksty publicystyczne • wykorzystuje w odpowiedzi na pytania wiedzę z zakresu języka 	<ul style="list-style-type: none"> • stara się odczytać rozmaite sensy dzieła 			
--	--	--	--	--	--

Nauczyciel ocenia sprawdziany i kartkówki wg następującej skali:

- 100% celujący
- 97 – 99% + bardzo dobry
- 87 – 96% bardzo dobry
- 84 – 86 + dobry
- 74 – 83% dobry
- 71 – 73% + dostateczny
- 60 – 70% dostateczny
- 57 – 59% +dopuszczający
- 46 -56% dopuszczający
- 45% i poniżej niedostateczny

Nauczyciel ocenia pracę z tekstem, wypracowanie i wypowiedź monologową wg następującej skali:

- 96 – 100% celujący
- 86 – 95% bardzo dobry
- 73 – 85% dobry
- 51 – 72% dostateczny

30 – 50% dopuszczający
29% i poniżej niedostateczny